

1991 он
радио
индио
УУЛГА
компле
ганууд
понедел
7. час
тэнүүд
(үдт)
ХҮРЭТЭР
колхоз
аржаов
ансана
Л. Ли
зоро
дамжуу
хи конк
еспубли
д ба бур
45-19.58
политич
НИЦА, 31
— Рес
орд ба
7.27
үдтэ,
ай Хори
дамжуу
оонто и
удални
дегацин
аар). 12.15
сүгүүд
нагдай
эгдэн
19.00
«Хүн ба
доо хамга
зориула
ухай И. И.
нэ, 19.15
мунвал
сэсэй да
урьяд хэ
УББОТО.
50 — Уг
9.58 —
дэр. Уг
мжмууга
эн дээр.
Рези
башнар
да бэлд
8.20 —
хүүдтэй
нт Н. И.
Р. Бел
ниев, Б.
Зоргалз
үрхэжээ
агарлын
18.45 —
хамгаал
хэлээ бо
хүжэм
зохиолш
урэн зура
19.05 —
илгел. Рг
РЕСЕНИ,
— Б. Ци
д, 8.25 —
д. Харюу
иде дах
КПСС-ий
дээр. 19
РСР-ий э
Петухээ,
ардад үг
хүжэм х
дээр. 19
ор М. А.
вадалсан
жигөө эл
классай
хүүхдий
сэдхэл б
10.00 —
н тула н
хүрэмэ з
ба үе с
бэхээ о
зохио
ай үнэ д
зэрээ х
бэлүү
зоб гэн
гараха
эһотойл
асуу
үдэр, 38
эрээ. Х
билган
шэнэжл
злэй —
хүг
мохон х
дээ асу
удтай у
шар
г урилда
нонибо
бууриг
сэрэг
уринда
хайрар
уудууд
хавь э
д орон
д эр кон
ерт
— Бур
адад ур
хайхан
урэн з
нгууд. У
лаан
онгол т
үрэн ай
шад, т
риунууд
арай ко
ндээ э
19.05 —
дэ сугл
лан зо
онониу
д. Шан
В. Х. М
республи
кнай
21.15 —
д Солб
он Бад
багушу
дугар Б
оникто
ев, Эрх
лээ сп
апов, Д
мдин
аялга д
уу, Кон
дэти
22.45 —
Буряа
д ССР-
вуудад
дээр. 0
дмир Г
узынов,
имфон
гшээд, б
сүсэд
заруула,
район
пред-
совхоз
удай
ной зү
гөө ко
н-15
манга
туха
нзын
дсанга
йгээд
дамжу
лаг-
буряа
орондо
ной Ге
нераль
н Дар
жагийн
бэр б
рхсхал
ан бай
на. 11
үглөөн
дэснэй
суд
билгйн
газар
лорор
суглр
га. Энд
Эндээх

1921 оной декабрийн 21-нээ гарана

БУРЯАД УНЭН

Олонийтын-политическэ газетэ

1991 МАЙ 25 СУББОТО № 103 (18226) сэн 6 мүн.

Эхэ найжан нютагаа эб хамта мандуула!

Мөөдэрэй шухала асуудал

УРИМШУУЛХААР САГ ЕРЭЭ

театр абаха харахада, үндэс яһанайгаа ёһо заншал гүнзгийгээр мэдэхэ, ойлгохо, шэдаа һаа, далитайгаар савшань хүжөөн һанбаруула мэргэжэлтэд үгы болошообди. Дирижер, режиссер, хормейстер, балетмейстер, уран зураашад — нимэ дээдэ гарай, театра үргэн абаха буряад мэргэ-

жэлтэй үгыһоо боложо, лаха аргагүй хойшо татгаданбди гэжэ сэхэ хэллэйтэй. Хэрбээ ойрын сагта үндэһэн буряад ёһо заншалаа үргэжэ абаха үетэниие хүмүүжүүлжэ, дэмжээг, ургуулаа шэдаагүй һаамнай, бидэниие бүри дорой туйлоор байдал уга-тал.

Баһа нимэ байдалда дуу, хатарай «Байгал» ансамбль үүнһөө оронхой. «Байгал» ансамбль багхан өөрын оркестрэй байһан. Хэйшье мэдэхээр, оркестрэй дүүргэлгэ үргэ тон өхэ. Гэбшье дэлгүүрэй экономикадо оржо байһан орво энэ сагта тус ансамбль оркестрэйгээ хүжэмшээдэй тоо суоруулжэ, шанараа гэзэниини харамтай. Мөнин һанхалда, филармонин албан тушаалтад тоо үсуоруулбалы, таарамжатай байгаа.

Юрэ хүнэй бодоходо, композиторнуудай бэшэн мотые хүжэмэй инструмнт дээрэ наадала, дүүрээ, болоо юм ааб дая гэжэ һаньмаар. Тэрэний арайше тимэ бэшэ юм. Яһанан бүхэнэй аяла дуун ондо ондоо үгүүдээр, нугалбартай гэжэ һамди. Буряад бүлээ үдэһэн, үһэн буряадаар хэлдэг, баһаа түрэл арадайгаа хүжэмэ дуу шагнаһан зүн хүжэмэй талаар мэргэжэлтэн боложо эрхээдэ, сэдхэл бодо-лол бэлдэхтэй, шээ шүүһөн зүрхэндо дүтэ абажа, бусадта ойлгуула арга-тай байна ха юм.

Анханда бидэ буруу замда байгаабди. Ород, немец, италян, француу классигуудай хүжэм бэрхээр гүйсэхэдээд лэ эрхич тоодо оржо, түрүүшүүдэй зэргээд абадала, түрэл арадайгаа дуу хүжэмэе хойлодо шэдаа тоолодог гэжэ үг даа, юрэдөө хэрэгсэхгүй ушар яһалхан хой-шонмай татаа. Мүнөөшье энэ байдалһаа гараггүйбди. Хүжэмэй үчилшлэдэ, кон-серваториуудта дэлхэйн классигуудай хүжэм шудална. Национална хүжэмэй хойшоо гарана. Зохиохи аналтай худэл-мэрлэлшээд нэрэ боло олгоходоо, эхэн ажалыие эгнээхээд, үндэһэн соёл хүжэмдөө хэр эрэг нүлөө үзүүлһөн ба-лай тоодоггүй, дэлхэйн классигуудта хан-даһарнь дүн гаргадаг муутайбди.

Бэрэ мэргэжэлтэд эгэ мүнөө үедэ бидэндэ ашагүй хэрэгтэй болоод байһал даа. Дирижер, режиссернуудай жэллээ жэлдэ хэлгэгдэжэ байдгынь болуулаар болоо. Холһоо уригдаха өрөгшэд буряад хүжэм нэбтрүүлгэдэ халирхай хайхрам-жагүй, эд болгоно, олондо хүргэжэ ша-дахгүй байдаг. Хэдэн оперонууд ойроо хүр-гэдэнгүй эбтэһээр. Дандар Аюшеевэй «Саяан», Бау Ямполовай «Булагай эхиндэ» гэһэн оперонууд, Жигжит Батуевэй «Джан-гар» гэжэ балет үнэ хада табигдахаар аад, энэһээ боложо, зоной анхаралда табигдаагүй.

Буряадай телевидени болон радиой арадай инструментадүүдэй оркестрэй дэр-гэдэ хоор эмхидхэбэл, таарамжатай һэн. Хоороор дуулаһан дуунууд радиооор үсөөн дамжуулагдана.

Эдэ бүхэ бодомжонууды тусгаарлан онсолбол, элинсэг хулинсагуудайгаа няг-та наринаар сахиха, хужарлан шанмаар нугархай болгожо, бидэндэ хүргэһэн аялга хүжэм мүнөө үетэний хүжөөгөөгүдэ хэн хүжөөжэ, хурсадаха болоноб! Залуу үе-тэниие ургуула хэрэгтэй бидэ үдэр бүрин анхарал оролдого эсэхгүйгөөр гаргаха ёһотойбди.

Ю. ИРДЫНЭЕВ,
Буряадай Композиторнуудай холбооны харюусалгата секретарь.

Россия Совет Федеративна Социалис Республикын Арадай депутадудай съездын Тогтоол

РСФСР-эй ПРЕЗИДЕНТДЭ КАНДИДАДУУД ТУХАЙ

РСФСР-эй Президентые һун-гаха Түбэй хунгуулин комис-сини түрүүлгшэ В. И. Каза-ковой мэдээсэлэе шагнажа үзөөд, «РСФСР-эй Президен-тын һунгалта тухай» РСФСР-эй Хуулин 8-дахы статьятай зохи-лдуулан, РСФСР-эй Президен-тэдэ кандидатудууд нүхэд В. В. Бакитин, Б. Н. Ельцин, В. В. Жириновский, А. М. Ма-кашов, Н. И. Рыжков, А. М.

Тулсөө гэгшэд бүридхэлдэ аба-гаа гээд, «РСФСР-эй Арадай депутадудай съезд тэмдэглэ-нэ» Либеральнэ-демократическа партиин дэбжүүлэн В. В. Жи-риноковский РСФСР-эй Президе-нтые һунгахын тулөө ноу-сөөр дуугаа үгэхэ болотениидэ оруулхын тула «РСФСР-эй Президентые һунгалта тухай» РСФСР-эй Хуулин 7-дохи

статьятай зохилдуулан, РСФСР-эй арадай депутадудай та-банай нэгэ хубин дэмжэлгэ хэрэгтэй. РСФСР-эй арадай депутадудай съезд иигэжэ тогтоо-но: 1. РСФСР-эй Президентэ кандидатуд тухай РСФСР-эй Президентые һунгалта тухай хунгуулин комиссини түрүү-

лэгшэ В. И. Казаковой мэдээ-сэлэе хараада абаха. 2. РСФСР-эй Президентэ кандидат Жириновский Влади-мир Вольфовиче дэмжээг та-лар ноусаар дуугаа үгэхэе үнгэргэхэ. РСФСР-эй Верховно Советэ Түрүүлгшэ Б. Н. ЕЛЬЦИН. Москва, Кремль. 1991 оной майн 22.

3. РСФСР-эй Президентэ кандидат В. В. Жириновскино дэмжээг талаар ноусаар дуу-гаа үгэхын дунгуудые РСФСР-эй Президентые һунгалта тухай хунгуулин комиссида дамжуула.

РСФСР-эй Верховно Советэ Президиумэй Тогтоол

РСФСР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН ХУНГАЛТА ҮНГЭРГЭЛГЫН ХОЙНОО РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДАЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ АДАГЛАН ХАРАГШАДЫЕ БНИ БОЛГОХО ТУХАЙ

РСФСР-эй Президентын хун-галта үнгэргэхэ комиссиууд-та эмхидхэлэй болон методи-ческа тухаламжа үзүүлхын ту-ла РСФСР-эй Верховно Сове-дэй Президиум иигэжэ тог-тооно: 1. РСФСР-эй Президентын хунгалта үнгэргэлгын хойно-һоо РСФСР-эй Верховно Со-ведэ Президиумэй тусхай адаглан харагшадэй статус ба эрхэ РСФСР-эй арадай де-путадудта олгохо.

2. Давлагдаһан уялганууд-да бэлүүлхэдэ РСФСР-эй Президентые һунгах комис-сиуудта тухаламжа үзүүлжэ гээд РСФСР-эй Верховно Со-ведэ Президиумэй тусхай адаглан харагшадта дурдах-ха. 3. «РСФСР-эй арадай де-путаддай статус тухай» РСФСР-эй Хуулин болон «РСФСР-эй Президентын хунгалта тухай» РСФСР-эй Хуулин 4-дахы статьятай зохилдуулан, РСФСР-эй Президентын хун-галта тухай Хуули сахиха эр-хэ гээд дурдахха.

РСФСР-эй Верховно Советэ Президиумэй Тогтоол

1991 ОНОЙ ИЮНИН 12-ТО РСФСР-эй ПРЕЗИДЕНТЫН ХУНГАЛТЫН ХУНГУУЛИН БЮЛЛЕТЕНЬНУУДАЙ ТОО БҮРИДХЭХЭ ГУРИМ ТУХАЙ

1991 оной июнин 12-то РСФСР-эй Президентын хунгалтын хунгуулин бюллетень-нуудай түбэй бэшэ гуримаар бэлдэгдэн дээрхээ, мүн дуугаа үгэхын ба дунгуудые гаргалын үедэ алауу эндуу-нуудые усдахха зорилготой-гоор РСФСР-эй Верховно Со-ведэ Президиум иигэжэ тог-тооно: 1. РСФСР-эй Президентые һунгах хунгалтын округной, городской, районно комисси-нууд хунгуулин участка ко-миссиуудта хоёр шэрхэгээр акт табиха, хунгуулин бюл-летеньнуудые үгэхэ болоно. Тихэдэ айтхын нэгэниин бюл-летень үгэхэн комиссида аб-хан, хоёрдохин бюллетень аб-хан комиссида дамжуулагда-ха. Бюллетень үгэхэн ба аб-хан комиссиуудай гурба гур-

бан хүнөө үсөөн бэшэ гэ-шүүд акта гараа табиха, бюллетень үгэхэн комисси тамгаараа баталха. Хунгуулин бюллетеньнуудые дамжуулан үгэхэн тухай актууд дунгэй протоколнуудай хамта нимэ протоколнуудые хадаглаха гуримай ёһоор ха-дагалдаха зэргээгэй. 2. Хунгуулин участка ко-миссини абһан бүхэ бюлле-теньнуудай ара талада комис-син хоёрһоо үсөөн бэшэ гэ-шүүд гараа табиха гү, али тамга табиха, үгыһые һаа, ко-миссини тусгаар штамп табиха. Тихэдэ хунгуулин ко-мисси абһан бүхэ бюллетень-нуудэй нэгэ адыар тэмдэглэ-

хэ ёһотой. Комиссини бата-лаагүй хунгуулин бюллетень-нууд хунгалтад дуугаа үгэхэ тоолохо үедэ хараада абтахгүй болоно. 3. РСФСР-эй Президентын хунгалта үнгэргэхэ участка ба округной комиссиуудай протокол соо хунгалтад тоо-до оруулагдаһан эрхэдэни бэшэһэнэй һүүлээр бюллетень абһан хунгалтад тоо ба-шэхэ болоно. 4. Хунгалтад дуугаа үгэхын урда тээ хунгуулин уча-стка ко-миссини түрүүлгшэ хэды бюллетень абтаад, бата-лагдаад байнаб гэжэ комис-сини гашүүдтэ болон адаглан харагшадта мэдээсэхэ ёһотой.

РСФСР-эй Верховно Советэ Түрүүлгшын нэгэдхэн эрлөгшө Р. И. ХАСБУЛАТОВ Москва, РСФСР-эй Советүүдэй байһан. 1991 оной майн 20.

БЮЛЛЕТЕНИН ТЕКСТ БА ХЭМЖЭЭН БАТАЛАГДАА

Майн 23-да РСФСР-эй Пре-зидентын хунгалтын Түбэй хунгуулин комисси ноусаар дуугаа үгэхэ хунгуулин бюл-летенин текст ба хэмжээе баталба. Комиссини бүридхэлдэ абһан РСФСР-эй Президен-тэдэ кандидатудай нэрэ, обог, түрэнн жал, ээлжэ бай-

гаа тушаал, ажалай газар-бюл-летень соо алфавиттай гурим-аар бэшэгдэхэ; Президентэ кандидатуд тухай мэдээһэн-дэй һүүлээр тэрэнэй дурдах-һан РСФСР-эй вице-президен-тэдэ кандидатуд тухай мэдээ-һүүд бэшэгдэхэ юм. Хунгуулин округ дотор хун-

гуулин бюллетеньнуудые бэл-дэхын тула амарше шанар-тай, теэд заатагүй нэгэ эдлин үнгэтэй саарха хэрэгжээхэ РСФСР-эй Президентын хунгалтын хунгуулин комисси-нуудта Түбэй комисси зүбшоо-ба.

ҮНДЭЙХН ХУУЛИДА НЭМЭЛТЭ ОРУУЛБА

Арадай депутадудай дүр-бэдхи съездын майн 23-най үг-лөөнэй заседни редакцион-но комиссин мэдээсэлээр дээсэбэ. Хунгалтад гар та-лида оруулагдаха хубилла-танууд болон нэмэлтүүд тухай РСФСР-эй Хуули-да оруулагдаха заһебарин-нууд депутадудта тарагдаа гээд тэрэнэй түрүүлгшэ мэд-ээсэбэ.

рэ дэмжээгүйгөөр бюлле-теньдэ оруулагдаха гээд Тү-бэй хунгуулин комиссини тү-рүүлгшэ В. И. Казаков мэд-ээсэбэ. Хунгалтад гар та-лида оруулагдаха хубилла-танууд болон нэмэлтүүд тухай РСФСР-эй Хуули баталхаар хараалагдана.

Средөгэй үдэр депутадуд РСФСР-эй Президентэ кан-дидуд тухай асуудал хара-ржа үзэһэн байна. Табан кан-дидат хэрэгтэй хэмжээний гар табилгатай боложо, съезд дээ-

дэуудай тоодо В. В. Жири-новскинын кандидатуры оруу-лахын тулөө дуугаа үгэхын дун-гууд олононо гайхуула. 930 депутадай 477-ниинь — кан-дидат тухай, 417-ниинь бурүү-шажа дуугаа үгөө, 36-ниинь һаналаа барла. Съезд худалмэриэ үргэл-жүүлһээр. (РосТАСС).

РСФСР-эй Президентын хунгалтые үгтуулан НИИТЫН-ПОЛИТИЧЕСКЭ ТҮБ ХҮДЭЛЖЭ ЭХИЛЭЭ

Партиин Октябрыска райкомой дэргэдэ РСФСР-эй Президентын хунгалтад хэбаадалгын асуудалнуудеар ниитын-политическэ түб майн 23-да худэлжэ эхилбэ. Партиина эхин эмхинүүдэй секретариат, пропагандаистнууд, партиина эдэб-хитэд ниитын-политическэ түбтэ сугларжа, Россия Президентын хунгалтые хуулин ёһоор үнгэргэлгын, хунгалтад дуу-да ойлголтамжын худэлмэри эхмхитэйгээр, эдэбхитэйгээр ябуулгын, Президентэ кандидатудтай тэдэний намтар болон политическэ програмнуудай тодорхойгоор танилсуулын асуудалнуудые зүбшэн хэлээбэ.

— Улаан-Үд хотын Октябрыска райком хунгалтын 49 үчө-сток бүридүүлгэһэнэй, хунгалтын участка бүхэлдэ атыбри-гэданууд худэлжэ эхилэ. Юундэ эдэ бүхэ хэмжээ абуулга-нуудые партиин райком үнгэргэхэ болоо юм гэжэ асуужэ болохо. Тус хунгалтад эдэбхитэйгээр хэбаадала, Н. И. Рыж-ковые дэмжээг эгэһэн шиндхэбэри партииннай аблад байха-да, партиина организаци, коммунист бүхэн энэ зорилгы бэ-лүүлгэдэ тодорхой хубитаа оруула ёһотой. Харин ниитын-политическэ түб байгуулаад, хунгалтад худэлмэри абуу-лагдаха, бүхэ кандидатуд тухай хэрэгжэ үгэхэ, тэдэний про-граммануудтай танилсуула болонобди, хунгалтад бэлдхэл эхэл хүшээрөөр ябана. Мүнөө болотор бүхэ кандидатудай намтарнууд, тэдэний програмнууд мэдэгдэнгүй. Энэ та-лар түбэй хэлбэл, телевидени, республикниинэй гео-тагнууд хангалтагүйгөөр худэлжэ гэхэ хэрэгтэй, — гэжэ түбые дагша В. Ф. Карболин хөөрэнэ.

Ниитын-политическэ түбэй худэлмэрини график табиглан-хай. Партиин райкомой худэлмэрилгшэд, партиина эдэб-хитэд, агитколлективүүдэй хүтэлбэрилгшэд худэлмэрини до-лоон хоногой үдэшэ бүхэндэ, үдэшын 5 саһаа 7 саг боло-тор түбтэ эрхэн хунгалтад үгүүлжа, хөөрлөхөө, ойлгуу-ламжын худэлмэри абуулаха юм. Т. САМБИЛОВА.

ДЖАРУНХАШОРОЙ СУБАРГЫН ЁУУРИ АРАМНАЙЛАГДАБА

Удэрэй хоёр саһаа ном табилгата зориулагдаһан уншалга. «Дара эхин магтаал», ута һаһа үйлдэлгын маани, мэг-ээм, тарин уншагдаа. Б. ДОРЖИЕВА. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Джарун-хашорой субаргын һуури табилгын үйлэ хэрэгүүдэй үедэ. Ц. ЦЫРЕНКАПОВАЙ фото-зурагууд.

Буряад орондо Бурддын шажанай дэлгэрхээр 250 жэлэй ойдо

СОНГООЛ УГСААТАН ТУХАЙ

Шара-Далайтан, Ешеовтан болон Гармаевтанай наһатайшуул «бидэ үхнэтэйбиди» гэлсэдэг. Мүнөө сагай олонхи залуушуул уг гарбал гэжэ өхэйлгөхө, мэдэхышье оролдодоггүй гэжэ ажгаладагби. Үбгэн аба, эмгэн эхэ, нагаса аба, нагаса эжы гэхээшэ сааша мэдэдэггүйнэрнай олошооро. Минин бодоходо, уг гарбалаа, үндэлэн хэлээшэ, ёшо заншалаа бидэ буряад эри мэдэжэ байха ёһотойбди. Манай буряад орондо өхөнхөө ород яһатан ажаһуудаг ушарһаа ород хэлэ мэдэхгүй байхын аргагүй. Тимэһээ хоёр хэлэ тэгшэ мэдэхэ оролдохо ёһотойбди.

Манай буряад зон уг гарбал, элинсэг хүлинсагаа холоһоо мэдэжэ, тэдэнэй нэрэе һайнаар нэрлүүлхы оролдодог заншалтай байһан гэжэби. Энэ заншальто һэргэжэ, аха захы хүнине хүндэлжэ байха ёһотойбди. Ойлохоодо, манай сонгоол талын буряад залуушуул сонгоолоороо хэлэхээшэ эшэдэг, зободог болохой. Нотагай хэлэн литературна бэш гэбэ гэжэби. Тэрэ өхэ буруу гэжэ һанадагби. Юундэб гэжэдэ, манай сонгоол нотаг хэлэн монгол үндэлээтэй аад, үгын сангаар өхэ баян, хоёрлэхэдэ тодон, аялга һайхантай. Сонгоол хэлэ аялгы һайнаар шудалжа, литературна буряад хэлэе бажуулла, бүхэ буряад арад зондо ойгосо һайнтай хэлэн болохы оролдохо байгааби.

Нашан жэлүүдтэ зарим хүнүүд «а» аялгуутан тула, «с» аялгуутан шанга зон гэлсэдэг болохой. Энэниие тон буруушааха байнаби. «а» аялгуугаар хэлжэ, бэшжэ байһан Гомбожэ Цыбиков, Цыбен Жамцарено, Хоца Намсараев, Дашбалдар Батожогэй гэгшэдэе тула зон гэжэ болохо адал. Минин бодохоодо, хушан монгол хэлэ бэ-шэгтэ орохо гэжэ тимэе ажархан хэрэг бэшэ. Тэрэнэй гансал «а» үзэгшэ «с» болгохо бэшэ ха юм даа. Жэшээшэ, литературна буряадаар: «саган бурал шабганса луужа бай-бан», гэжэ үгүүлээшэ сонгоолоо хэлэхэдэ, нимэ байна: «Цаган бурал чагнаса суджа байба». Тингэбэ яаһышэ сонгоол хэлэ аялгуу үргэнөөр хэрэглэжэ, литературна хэлээ баяжуулал байгааби.

Залуу болон эхилэн бэшэгшэдэй конференцидэ жабадагшадтай шүлэгүүдхэ

Ц. БАЛМАЕВ (Ярууна)

Зэргэлдэ аятай Амаржа һууһан Зүүдэнэм нангин Аянай шубуудтал, Яруунынгаа эрье Яаралгүй туһанай, Түбхүнхэй гэрнүүд — Тулдууһан дээ. Сэлхүүрхан шүүлугаа Сабэрлан угаагаад, Нолонгин шигтгэй һаргамаар болгодог — Согдууһан наһанайм Сарюуень һануулаад. Тухагүй урдадаг — Тулдууһан дээ. Угтоохан бури Угаага баяад, Урсхан гэрни Уринээрни мүнхэ, һайниемини үргэжэ, Мууемин дараад, Ходоодо үлгүхэн — Тулдууһан дээ. Хамтынгаа ажалда Хамсыгаа шамаар, Мүрысоон бүхэндэ

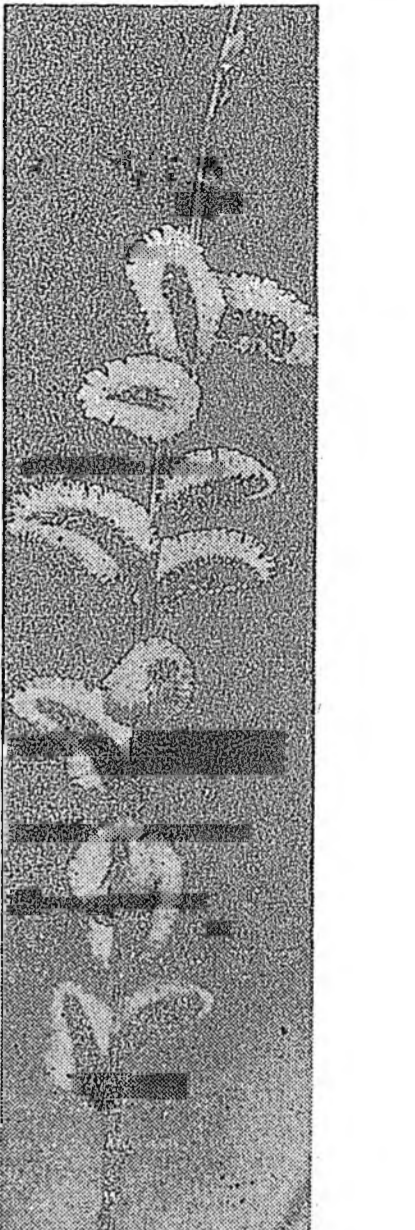
НАНАНАЙ ХАРГЫ

Ухибүүн хаһаа дурдалга — Үбгэрнэй тэмдэг гү! Эгсэ харгы гаталлага Эсэһэнэй тэмдэг гү! Үбгэ эсгээрэй бүүсик: Үбдэгсөө ногоон соо Бишыхан хоорхэн мүнүүдэн Бише гү даа, үгы гү! Тоонто дээрүүрни татоготай Торголит сэгхир отгоргойн Аржагар үнгэ байн, байн,

ЯАРААГҮЙДЭ АРГАГҮЙ БЭШЭ ГҮ?

— Аа...аа, аа... гэжэн үхи- бүүнэй обья абһааар. — Хүбүүниинь һэрэ гү! — гэжэрхөөд, үбгэн өбөн үндын- ни буряадайнаа байдал хариулан үзэхэлэн һойни бүтээлүүдэ байба. Доржо Давишын намда нэрэ нэрээрнэй нигэжэ тайлбарилба. — Модо зорожо хэһэн скульптура бүтээлүүдэ «Мүнхэ эрмэлзэ», «Дэлхэн чемпион — Дурз буялалдажа барилдааша Борис Будаев», «Эхэ уриин энхэрэл», «Минин нангин газар», — гэжэ, тэрэ хажуу тээшэ болон үргэлжлүүлбэ. Хэбтэгий модон дээрэ һийлэ- жэ хэһэн бүтээлүүдэ: «Буряа- дай үлгэрнүүд», «Барилдаашадай хатар», «Нур харбаг- шадан», «Мори урилдан», «Хо- шын хон», «Дугар зайһан», «Үлгэрэһэн».

Сагаан түмэр алюминидээрэ сохино, дэбтана хэһэн бүтээлүүднэй эдэ болоно. «Адуу- шан» — зурган хэлэг. Эдэ бүтээлүүднэй зондо хариулла, выставкэ эмихдээр болоо гэхэдэмн, «би хаана- шэ эльбэшэнхүүб», юундэб гэжэ хэлэ, урдын выставкэдэ гэжэ хэлэн зургуудыниинь һооржон бусахаар абһашан аад, му- ношые хүртээр бусагааргүй» гэжэ һэн. — Би Эдэрмэтэй уран һай- ханай музей нэхэе түсэбтэй байноби. Энэзон тухай совохой партикомтой хэлэжэ байнаби. Барилдажа байһанаа орхигдо- шондо нэгэ тэр би юм. Тэрэнэй намда үгтэй гэжэби, — гэжэ, Доржо Давишын эхэ ханаба болон янзатай хоорондоо дүүргэбэ. Энэ нүхэрэй хэжэ байһан хү- дэлэрнэй, савшанни зорилго, түсэбтэй өхэ юм. Ушар тим- мээшэ нэн түрүүн эдэрмэгээр- хин, сомонтой зүблэл Хэжэн- гин гүсгэдэхэ комитетдэ боло- лод республикын хульбэриг- лэгшэдтэй зүһөө туһалалжа, дэмжэлгэ хэрэгтэй гэжэ һанаг- даби. Тэрэ музей бүтээгдэ яба- хаа һаа, оодор урдажа яба- хан үетэндэ зон өхэ нүүлөө үзүүлэхэ дамжагүй бишуу даа. Доржо Давишынчэй му- зэй болохо гэжэ бүтээ һаань, «нэгэ буяндаан ахыгаа — Чимит Цыдендамбаевчэй бу- лан хэһэ тэм» гэжэн юм. Гад- на савшадан бурхад арадайн- гаа үлгэрнүүдэй баатарнуу- ды шонжээр зургуудыне зу- раашадһаа жаахышэ дутуугүй, зариманиин үлүүшэ гэхээр зүрхэ хүдэлэмн гсвүүдэ зу- рагуд байгаа һэн. Эдэ бүтээлүүднэй түд туга- таа өһөдэн нэрэтэй, жэнхэ-

Уужамхан дайдаарнай Ургы һалбаржа, Гүлгэлһэн бурһаһаднай Гүлгэлһэн нэгэжэ, Ногоохон хүнжэлөө Хүрөөл газарнай, Зүүдэнэй дунран — Шинжүүр шүлэг Шэбнүүлэн түрэнэл.

Уужамхан дайдаарнай Ургы һалбаржа, Гүлгэлһэн бурһаһаднай Гүлгэлһэн нэгэжэ, Ногоохон хүнжэлөө Хүрөөл газарнай, Зүүдэнэй дунран — Шинжүүр шүлэг Шэбнүүлэн түрэнэл.

ЭЛЬБЭШЭН ТУХАЙ УЛЬГЭР

Эльбэшэн Саравасти ходо- до Сайн Сарай нэрэтэй бархэ эльбэшэн ажаһууһан гэхэ. Гэрэй эзэн Цогтоодоо нэгтэ: — Ши эльбэшэ һура. Хо- жом хэрэгтэй болохо, — гэбэ хаш. Би тэрэгээр юу хэхэби. Тингэһаар нэгэ мори хэрэг- лэхэ байлаби, — гэжэһэн, «бай- заа, тингэбэ энэниие хууража туршаха байһан гэжэ Сайн Са- ран доосоого болодо. Энэ үлгөөгүр яаралгүй хуура- жэ, хоол юугээ эдэдэ, Цог- то үндэлэй дэргэдэ утаһа ээржэ оробо. Гэрзгининь һаба бул- гааа угажа сулөөгүй. Сайн Саран эди шэдтэй эльбэшэн ху- сөөр нэгэ мори би болго- жо унаад, хажуудан өржэ: — Энэ мори худалдажа абаб, — гэбэ ха. — Намда хэрэгтэй байгаа. Теэд үнэ эдэнэй хүржэ үг- жа юумгүйб, — гэбэ Цогто. — Юу зобообта. Утаһаар- шэ һэлгэхэдэ болоно. «Моринтой эдэдэ утаһанай хүрхэ хада энэниие хуураха- дашье болохо бишуу», — гэжэ Цогто олууруаад, худалдажа абалаа зобдохадань, Саран эльбэшэн болодо. — Түрүүн өөрөө унажа үзэ. Гэрэй эзэн Цогтын морин- ень унажа, абууһа гэжэби, амининь хатуухан байба. Амонь залжа ядаһаар, түр- гэн ябадаар замаа үргэлжэ- лүүлбэ. Орой боложо, наран- ный шэнхэнэ үедэ хоолон хүндэ голдо буугаад, «ай, юун гэнэн уршагтай мори уна- биб!» гэжэ һанаандаа гол- мон, нийш тиншээ дэмы шэр- тэн хараалалжа байһаар, нэ- гэ гэрзгининь утаһанай бур- бурхан гаража байхые өсөөржор- хино. Үдэндэһэй жаралтайхан ошоод, халгыннь тайлажа ооголго- доод, гэрнээ гүлгэн бутлайба. «Хүнэй байһаниинь болоо. Нань», — гэжэ бодоод, хажуу- гаврын бала нэгэ нимэ бодо- лот тэрбээ. «Энэниие ажархан бу- лго гүб!» Сааша ошохо га- зарни һэн. Ингэжэ абһааар, шони барсай аманда орожо магадгүйб. Тингэдэ лэ Цогто хонлого Цогтэ бэтай болгобо — Гэртэ орохоход, гурбан үхдэ байба. Эмгэн хароон хү- нийе һуулгажа, эдэ хонлого хүдэлбэ, ундын хаража. — Намда шамые хэн хүр- гөөб? — гэжэ тэрэ асууба. Цог- тын ябаһан ябадала дууһан үлөөгүйн хөөрхэдэн, хүшэн жэмдэлхэ хүрэмэ юумэ дуу- лаба. — Шамда ондоо ябаха, ошохо газар байхагүй. Энэ хадаа эзэгүй бишыхан түби гэжэби. Минин хүшэн үбшэдэ нэрбэгдэжэ, хосорон бэлэй. Нэгэ үхэмсэ гэрэн болгожо абаб, ши энэ гэрэ зэн боло- хо ёһотойш. Ябахэ эбэл, хваншые хүрэхгүшгү. Энэниие бэшэ өргөгүй бо- лоб гэжэ һанаад, тэрэ үхи-

ДУУНАЙНЬ ЭХИН БУРЬЯЛАА

[Залуу композитор Пурбо Дампирановай хүтэлээрилдэг инструментальна ансамблиин эмхиджэһэн концерт тухай]

Бэлитэй залуу композитор баар Дондоковой «Бархан тоонто нотагийн гэжэ хүгжэмтэ шэнэ зохиолыне концертын хиндэ суларгаһадэй анхралд ансамблиинд дуралдажа, олондо һайшаагдаба. Мүн энэ үлдэжэ ансамблдэ наадажа байһан хүгжэм зохиолшо Ба- ляр Баторджиев тухай тэмдэ- лэжэ дурал хүрэнэ. Хэжэниин дунда һуруулада тэрэ һура- жидэ буряад мүн хүгжэдэй хүг- жэмэй һуруулада баянай дуу- лалгаһаан юм. Тингэжэ, гэжэ анхан хүгжэмэй һура- лгал хэһэн хэһэл абһан бай- на. Удаль Томск хотын уни- верситет дүүргэдэ, Улаан-Үдэ- дэ мэргэжлээрэ эжахлаха зуураа, арадай аман зохиол- «Урлал» гэжэ ансамблдэ эдэ- бхүнэй хэбәдәлсәжә, өөрһөнөө зохиолон түрүүшын дуунууды арад зонтобо та- ниссуулаха эхилэ һэн. Тэрэ саһаа хойшо яһалшые олон шүлэгүүд дээрэ хүгжэм бэ- шэжэ, «Тоонто» нэгдэлэй кон- церт-наадануудта хэбәдәжә, олондо мэдээжэ боложо бай- на. Энэ һайхан, буряад шэнэ дуунуудтай үдэһын концертдэ хэд хэбәдәжэ гэхэдэ, Буряа- дай ССР-эй габъяата артистка Х. Аоржанаева, Лениний ор- денто Буряады оперо болон бәлэдэй театры бэлитэй залуу дуушад Т. Шойдабаева, Б. Будаев, Д. Занданов, мүн багшанарай институтдай студент А. Борбоо, Чайковскийн нэ- рэмжтэй училищини студентка Я. Санжжеева, Монголой айһан Байсүхэн Эрдэнэ, Э- дэн аймагтай Владимир Ринчинов гэхэдэ уран бэлитгээ таниссуулаа. Энэ үдэшэ Пурбо Дампи- рановай ансамблиин «Ябаноб», Димриповтанэй гэр бүлһин ансамбль шагнаһадтаа бэлгэ- лэбэ. Энэ концертдэ ССР-эй ара- дай артист Дугаржэ Дави- ше хэбәдәлсәжә, һайхан дуу- гаараа эдэ үдэһые өхэтэ шэ- мэллэ. Концертын түгэхэлдэ А. Андреевич «Тоонто гэ- жэ дууе зал соо һуугшадтай хамта артистар дуулаба. Ингэжэ түрүүшникхэ байуу- ладһан буряад инструментальна ансамблиин байгуула- лта композитор Пурбо Да- мпирановай оруулан зүбита өхэ. Тингэжэ республикынай амьршо хүдөө нотагай бар- ха дуушад инструментальна ансамблиин худалэмридэ ха- бадаха аргатай. В. ГУНЗЫНОВ, Буряадай ССР-эй соёлой габьяата худалэмрилгэш.

